

ARCYRIA RIPARIA: **EEN DUBBELGANGER VAN *ARCYRIA CINEREA***

Marian Jagers

Reelaan 13, 7522 LR Enschede

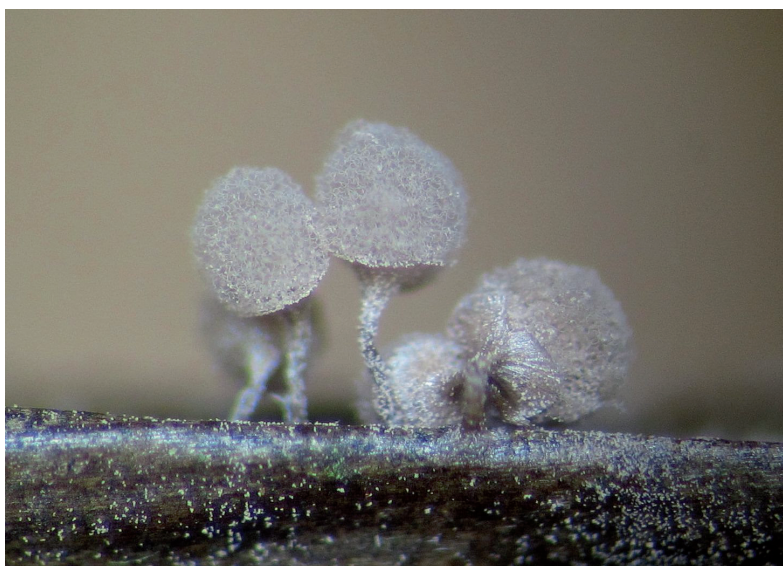
Jagers, M. 2013. *Arcyria riparia*, a look-alike of *Arcyria cinerea*. *Coolia* 56(1): 30–32.

The first record of the myxomycete *Arcyria riparia* for The Netherlands is described and illustrated. This species resembles the much more common *A. cinerea*, but is smaller, less elongated and paler with sometimes pinkish tinges.

Op “Het Leutinkveld” te Enschede ligt een drassig terreintje dat voor een groot deel begroeid is met Pitrus maar waar ook Bosbies, jonge wilgen en allerlei andere vochtminnende planten groeien. Het is typisch zo’n veldje, waar je in de voorzomer aardig wat tijd door kunt brengen op zoek naar allerlei klein paddenstoelengrut. Op 10 juni 2012 vond ik er op Bosbies *Hemimycena epichloe*, de Grashalmmycena. Benieuwd of er elders meer exemplaren van dit fraaie witte paddenstoeltje te vinden zouden zijn, keek ik wat verderop nogmaals tussen de Pitrus en vond op plantenresten iets anders wittigs. Het was een plasmodium van een slijmzwam. Daarna vielen ook de in groepjes groeiende rijpe vruchtlichamen op. Door de loop was al te zien dat het ging om een soort uit het geslacht *Arcyria*. De vondst leek op de algemeen voorkomende, grijs gekleurde *A. cinerea*, Asgrauw netwatje, maar de vruchtlichamen waren kleiner; $\pm 1,2$ mm hoog, meest bol- tot eivormig (zelden langwerpig), lichtgrijs tot lichtbruingrijs en soms rozegrijs van kleur. Heel voorzichtig werd het rijpe materiaal opgeborgen om het thuis beter te kunnen bekijken. Met het recent uitgegeven boek “Les Myxomycètes” (Poulain et al., 2011) kon de slijmzwam worden gedetermineerd als *Arcyria riparia*, een nog niet in Nederland gemelde soort. In “Die Myxomyceten Deutschlands Band 1” (Neubert et al., 1993), dat ter controle werd gebruikt, ontbreekt deze soortnaam. *A. riparia* werd namelijk pas voor het eerst als een nieuwe soort in Duitsland gevonden en beschreven rond de verschijningsdatum van dit deel (Kriegelsteiner, 1993). De slijmzwam werd ontdekt in Beieren, waar de vruchtlichamen massaal groeiden op resten van verschillende planten, onder andere van Liesgras aan de oevers van twee meertjes. Tijdens latere bezoeken aan “Het Leutinkveld” vond ik nog enkele groepjes vruchtlichamen, niet alleen tussen de Bosbies, maar ook aan de basis van grasstengels tussen Gele lis op een inmiddels opgedroogde ondergrond.

Figuur 1. *Vruchtlichamen van Arcyria riparia.* (Foto: Marian Jagers)

Figuur 2. Vruchtlichamen van *Arcyria riparia*. (Foto: Marian Jagers)

Van het geslacht *Arcyria* zijn wereldwijd zo'n 50 soorten bekend (bron: Nomenmyx, het online-informatiesysteem over de nomenclatuur van Eumycetozoa). 14 soorten uit dit geslacht komen in ons land voor. De rijpe vruchtlichamen zijn gesteeld, bol-, ei-, kegelvormig of cilindrisch. De buitenwand (het peridium) blijft in het onderste deel van het vrucht-

lichaam als een kommetje of schotel aanwezig. Het bovenste deel verdwijnt doorgaans. De sporenmassa wordt daardoor zichtbaar met daartussen een meer of minder elastisch uitzetend netwerk van buizen (capillitium). *Arcyria*'s zijn er in diverse kleuren. Meerdere soorten hebben een roze of rode kleur. Voorbeelden daarvan zijn *A. denudata*, Karmijnrood netwatje, en *A. incarnata*, Grootmazig netwatje, die algemeen voorkomen. De vruchtlichamen van deze soorten groeien in groepen dicht opeen en hoewel de vruchtlichamen slechts enkele millimeters hoog zijn, vallen ze in het veld op door hun kleur.

Beschrijving *Arcyria riparia* L. Krieglsteiner

Vruchtlichamen: gesteeld, alleen of in kleine groepen, ei- tot bolvormig, zelden iets langwerpig, tot $\pm 1,2$ mm hoogte, onrijpe vruchtlichamen wit, grijs tot grijsroze, rijpe vruchtlichamen heel licht bruin-grijs, vuilwitbeige tot grijsroze, uniform gekleurd met uitzondering van de steel die naar de basis toe ook bruin tot donkerbruin kan zijn.

Hypothallus: onopvallend.

Steellengte: $1/3 - 1/2$ van de totale hoogte, gevuld met onregelmatig ronde cellen (cysten), aan de bovenzijde $\pm 11 \mu\text{m}$, aan de basis $\pm 23 \mu\text{m}$ in diameter.

Peridium: het bovenste deel snel verdwijnend, aan de onderzijde als een beker aanwezig blijvend, beker geplooid, geribd, laag, vrij breed, binnenzijde voorzien van richels, al dan niet vertakt, plaatselijk een netwerk vormend en met verspreid staande papillen.

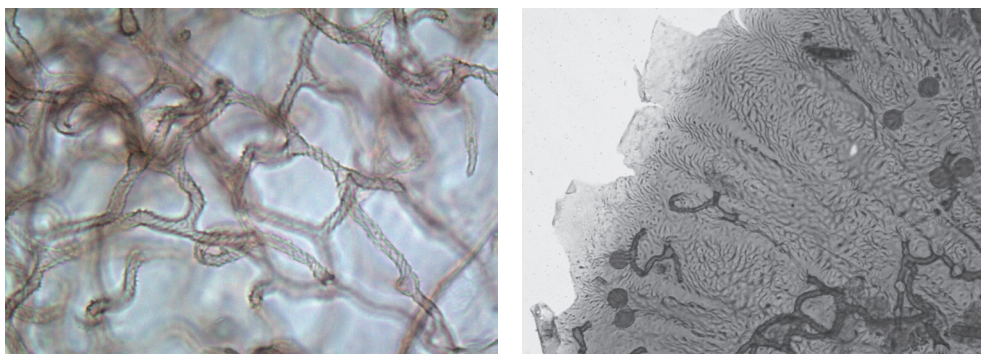
Capillitium: weinig elastisch, soms met zwellingen, dikte $\pm 3 \mu\text{m}$, dicht bezet met stekels die in een spiraalvorm staan, met weinig vrije einden, niet reagerend in gepolariseerd licht, stevig aan de kom verankerd en daar niet uit waaiend.

Sporen: bolvormig of bijna bolvormig, bezet met wratjes die soms in groepjes staan, $10 - 12 \mu\text{m}$.

Plasmodium: wit.

Vindplaats: "Het Leutinkveld" te Enschede, coördinaten 255×475 . Substraat: zowel op dode bladeren van Bosbies als op dood gras tussen Gele lis.

Figuur 3. Links: het capillitium van *Arcyria riparia* waarbij de stekels ook in een spiraalvorm staan. Rechts: Structuur aan de binnenzijde van de beker van *Arcyria riparia* (Foto's: Marian Jagers)

Diverse soorten leven een minder opvallend bestaan. Ze hebben grijze tot wittige, soms beige tot gelige kleuren, zijn kleiner of komen alleen voor met verspreid staande vruchtlichamen. Naast de genoemde *A. cinerea* konden voor de vondst op “Het Leutinkveld” ook *A. globosa*, Kogelrond netwatje, en *A. pomiformis*, Kluwennetwatje, in aanmerking komen. Beide soorten hebben min of meer ronde vormen. Ze groeien doorgaans in kleine groepjes waarbij de vruchtlichamen op enige afstand van elkaar staan. De kleur van *A. pomiformis* is vers okergeel maar door het verouderen kan de soort grijzer worden. Microscopisch wijkt *A. riparia* van de drie soorten af door grotere sporen, een andere ornamentatie aan de binnenkant van de beker en een andere ornamentatie op de buizen van het capillitium. Vrijwel alle soorten uit het geslacht *Arcyria* hebben een capillitium dat is versierd met opvallende uitsteeksels en/of (halve) ringen; kenmerken die dus alleen microscopisch te zien zijn. Bij de vondst op “Het Leutinkveld” stonden de stekels ook in een opvallende spiraalvorm. *Hemitrichia leiocarpa*, Spiraalvormig netwatje, is een gelijkende soort die eveneens een capillitium met een spiraalvorm heeft. Deze soort onderscheidt zich echter van *A. riparia* door het ontbreken van de stekels op het capillitium, de zeer lange capillitiumdraden met weinig vrije einden en door de kleinere sporen.

Over de verspreiding van *Arcyria riparia* zijn geen gegevens te vinden. Vermoedelijk gaat het om een nog zeer zelden opgemerkte soort. Op het “Leutinkveld” groeiden slechts enkele groepjes vruchtlichamen.

Dank aan Hans van Hooff voor de controle van het materiaal en de tekst en dank ook aan Koos Ballintijn (via het plantenforum van Waarneming.nl) voor het op naam brengen van het substraat waarop *A. riparia* het eerst werd aangetroffen.

Literatuur

- Krieglsteiner, L. Verbreitung, Ökologie und Systematik der Myxomyceten im Raum von Regensburg (einschließlich der Hochlagen des Bayrischen Waldes). 1993. Libri Botanici. Band 11, blz 63-67.
- Neubert, H., Nowotny, W. & K. Baumann, 1993. Die Myxomyceten, Band 1. K. Baumann Verlag, Gomaringen.
- Poulain, M., Meyer, M. & Bozonnet, J. 2011. Les Myxomycètes. FMBDS. Atlas blz. 107.
- Gebruikte internetsites:
- Nomenmyx: <http://eumycetozoa.com/data/index.php>
- <http://www.verspreidingsatlas.nl/>

